

ΙΒ΄ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
“Τα νεανικά χρόνια του Ελευθέριου Βενιζέλου”

ΤΣΙΜΠΛΙΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΑ
4^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ιανουάριος 2014

Όταν πρωτοεπισκέφτηκα τον τάφο του Βενιζέλου, άφησα ελεύθερο το πνεύμα και τη ματιά μου να ατενίσει το Κρητικό πέλαγος και γύρισα νοερά πίσω, σε εκείνα τα χρόνια τα δύσκολα, όπου η ελευθερία, η δικαιοσύνη δεν ήταν έννοιες υπαρκτές. Χρειάστηκε να γεννηθεί εκείνος που θα χάριζε στην Ελλάδα την ανεξαρτησία της, την εδαφική της ακεραιότητα, το όραμα. Θέλησα να γνωρίσω τον οικουμενικό ηγέτη, να περπατήσω τα σοκάκια που περπάτησε, να δω τα μέρη που αντίκρισε, το σχολείο που φοίτησε, να αφουγκραστώ τα όνειρά του, να καταλάβω τις σκέψεις του.

Εκείνα τα χρόνια η σκλαβιά είχε κυριεύσει και καταπλακώσει το πνεύμα και την ψυχή του λαού της Κρήτης. Ο Τούρκος κατακτητής ήταν σκληρός. Δεν άφηνε περιθώρια. Σκίαζε όχι μόνο τον τόπο αλλά και τις ψυχές των ανθρώπων. Παρόλα αυτά το θαύμα θα γεννιόταν και η προφητεία θα επιβεβαιωνόταν. Ο θρύλος της γέννησης του Βενιζέλου απλώθηκε και έδωσε ελπίδα. Ήταν 11 Αυγούστου, το πρωί του 1864, τότε που γεννήθηκε το πρώτο αγόρι του Κυριάκου Βενιζέλου -πλούσιου έμπορου- και της Στυλιανής Πλουμιδάκη, στο αρχοντικό στις Μουρνιές. Σε πείσμα των καιρών και σε αντίσταση όλων των δυσκολιών αντίκρισε το φως εκείνος που θα ελευθέρωνε την Κρήτη και θα της χάριζε την ένωση και την ανεξαρτησία που τόσο επιθυμούσε.

Οι ρίζες της οικογένειας ξεκινούν από τη Λακωνική γη, όπου μετά τα Ορλοφικά και την αρνητική εξέλιξη, περιπλανήθηκαν στην Κρήτη και εγκαταστάθηκαν στα Χανιά. Ο πατέρας του ήταν σπουδαίος αγωνιστής και πατριώτης. Δόξασε και τίμησε τα όπλα. Οι περιπέτειες της οικογένειας δεν ήταν γραφτό να τελειώσουν με την καταφυγή τους στη μεγαλόνησο. Με την επανάσταση του 1866-1869 αρχίζουν μια νέα περιπλάνηση και παίρνουν ξανά το δρόμο της προσφυγιάς. Πρώτα καταφεύγουν στα Κύθηρα για να καταλήξουν αργότερα στην Ερμούπολη της Σύρου. Ο Κυριάκος Βενιζέλος αρχίζει να φοβάται ότι δε θα προλάβει να δει την Κρήτη ελεύθερη. Δε γνωρίζει όμως ότι η ελευθερία είχε κερδηθεί δύο χρόνια νωρίτερα με τη γέννηση του γιού του. Από μικρός ο Λευτέρης βιώνει τον κατατρεγμό και με νωπά ακόμη τα σημάδια στην ψυχή, από το ολοκαύτωμα της Μονής Αρκαδίου, τις σφαγές και τους αποτροπιασμούς του φοιτά στο Δημοτικό Σχολείο της Ερμούπολης. Στην ευαίσθητη παιδική ψυχή του γεννιούνται διαχρονικά ερωτήματα για την ελευθερία, την ισότητα και τη δουλεία. Οι περιπέτειες στιγμάτισαν το πνεύμα του, που καταλάβαινε την αδικία, το διωγμό, κι αισθανόταν την προσφυγιά. Είναι η πρώτη φορά που έρχεται σε αντιπαράθεση με τον πατέρα του και με θάρρος και πυγμή φανερώνει τις ιδέες, το όραμά του για την Κρήτη στο μέλλον. Στο Δημοτικό Σχολείο παρ' όλες τις σκανταλιές του αριστεύει και προκαλεί ερωτηματικά και απορίες ακόμα και στο δάσκαλο σχετικά με την εξέλιξή του. Ο χαρακτήρας του ωστόσο έχει αρχίσει να διαφαίνεται. Είναι έξυπνος, εύστροφος, μελετηρός, αποφασισμένος να πετύχει στη ζωή του. Επιβάλλει την άποψή του στο σχολείο, στις παρέες ακόμα και στην οικογένεια.

Η ψυχή της οικογένειας έχει όμως παραμείνει στην Κρήτη και έτσι το 1872, αφού οι Τούρκοι παραχωρήσουν αμνηστία επιστρέφει. Ο Λευτέρης, ήταν τότε εννέα ετών, όταν αντίκρισε πάλι τη κρητική γη και το χωριό του τις Μουρνιές. Ολοκληρώνει την εκπαίδευσή του στο Αλληλοδιδακτικό σχολείο των Χανίων. Μικρό αγόρι ακόμα, μέσα από τα παιχνίδια και τις συναναστροφές του με τα παιδιά της ηλικίας του δείχνει τα πρώτα σημάδια της ηγετικής του φυσιογνωμίας και

του χαρακτήρα του. Είναι τότε που θα αισθανθεί για πρώτη φορά τη μοναξιά που θα τον συντροφεύει στην υπόλοιπη ζωή του. Βρίσκει καταφύγιο, απόλαυση και παρηγοριά στα βιβλία. Με τη βοήθειά τους ξεφεύγει, δημιουργεί, ανακαλύπτει.

Στη συνέχεια εγγράφεται στο Ελληνικό Σχολείο των Χανίων από όπου αποφοιτά το 1876. Θα συνεχίσει τις σπουδές του στο Γυμνάσιο των Χανίων και μετέπειτα, ως οικότροφος, στην ιδιωτική Σχολή Αντωνιάδη στην Αθήνα. Ο αυστηρός πατέρας παρακολουθεί ανελλιπώς την πρόοδο του Ελευθέριου και κουρασμένος από τα βάσανα και τους διωγμούς, του γνωστοποιεί την επιθυμία του να τον διαδεχθεί στο εμπορικό. Με απόφασή του εγγράφεται και ολοκληρώνει τις Γυμνασιακές του σπουδές στη Σύρο, που φημιζόταν για το εξαιρετικό διδακτικό προσωπικό. Αποφοιτά με επαίνους και επιστρέφει για να ανταμώσει την οικογένεια στη Χαλέππα.

Ήταν δεκαέξι χρονών παιδί και ήδη είχε τη φήμη ενός πνευματικά προικισμένου νέου. Τα εξαιρετικά του χαρίσματα εκδηλώνονταν στον τρόπο με τον οποίο εκφραζόταν και αντιλαμβανόταν τις καταστάσεις. Αυτά τα γνωρίσματα τον συνόδευαν και στην μετέπειτα πορεία του και αναγνωρίστηκαν ως ρητορικά χαρίσματα. Παράλληλα και παρά τις έντονες αντιρρήσεις του πατέρα του καλλιεργεί ένα ταλέντο άγνωστο στους περισσότερους. Δείχνει ενδιαφέρον στην υποκριτική τέχνη, πάντα σε συνάρτηση με την κοινωνική προσφορά. Έτσι δίνοντας παραστάσεις ενισχύει ελληνικά σχολεία της περιοχής.

Όμως το όνειρό του για να συνεχίσει στη Νομική Σχολή τον φέρνει αντιμέτωπο με τον πατέρα του, καθώς εκείνος είχε ταυτίσει τη δικηγορία με την πολιτική και την πολιτική με τον αγώνα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Έχοντας δοκιμάσει ο ίδιος το φάρμακι της εξορίας, γνωρίζοντας τα προβλήματα της βιοπάλης, έχοντας εργαστεί σκληρά για να εξασφαλίσει οικονομική ανεξαρτησία στην οικογένεια, φοβάται για τα παιδιά του και προτιμά την ήρεμη ζωή στο εμπορικό. Έτσι ο Ελευθέριος έφηβος πια, αναγκάζεται να συμβιβαστεί και να εργαστεί μαζί του. Στην επιχείρηση ήταν πάντα ευπροσήγορος και ιδιαίτερα άξιος. Μέσα από τη διαδικασία της προσωπικής επαφής και της διαπραγμάτευσης είχε τη δυνατότητα να καλλιεργήσει ικανότητες που θα επιδείξει αργότερα στην πολιτική. Ωστόσο δεν είχε εγκαταλείψει το όνειρο της δικηγορίας. Πρώτη απόπειρα για να μεταπειστεί ο πατέρας έγινε από τον Ψιλάκη, δάσκαλό του στη Σύρο, που πρώτος είχε διαγνώσει τα πνευματικά ενδιαφέροντα και τα προτερήματα του νεαρού Βενιζέλου. Ωστόσο η προσπάθειά του έπεσε στο κενό, καθώς τα προσωπικά βιώματα του πατέρα τον εμπόδιζαν να διακρίνει τις πραγματικές επιθυμίες του γιού του. Παράλληλα οι ιστορικές εξελίξεις της εποχής επηρεάζουν τη ζωή της οικογένειας, καθώς μετά τη Σύμβαση της Χαλέπας (1878) ηρεμία επικρατεί στο νησί, ενώ το εμπορικό κατάστημα γνωρίζει άνθηση.

Πολύτιμος δε αρωγός στην προσπάθειά του θα αποδειχθεί ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στην Κρήτη και έμπιστος φίλος της οικογένειας, Γεώργιος Ζυγομαλάς. Μαζί θα πετύχουν να μεταπείσουν τον πατέρα και τελικά ο Ελευθέριος εγγράφεται στη Νομική Σχολή το 1881. Δείχνει ιδιαίτερη επιμέλεια προσπαθώντας να αναπληρώσει τα χαμένα χρόνια. Ανατροπή όμως στην πορεία του φέρνει ο ξαφνικός θάνατος του πατέρα του. Υπεύθυνος και ενσυνείδητος ο

Ελευθέριος αναγκάζεται να επιστρέψει στο πατρικό και να αναλάβει αυτή τη φορά την εμπορική επιχείρηση. Στα δεκαεννέα του υποχρεώθηκε να πάρει αποφάσεις καθοριστικές για το μέλλον του. Οι εμπορικές συναλλαγές και η μελέτη των μαθημάτων του δεν ήταν οι μόνες έννοιες του. Μια διαμάχη που ξεσπά, με οικονομικά αίτια, ανάμεσα στους Κρήτες χριστιανούς και στην οθωμανική κυβέρνηση αποτελεί την πρώτη ενεργή ανάμειξή του στις πολιτικές εξελίξεις. Δύο χρόνια κυλούν έτσι, αλλά η άσβηστη φλόγα για τις σπουδές φουντώνει και τελικά φεύγει, οριστικά αυτή τη φορά, για να ολοκληρώσει τη φοίτησή του.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του παρακολουθεί με ασίγαστο ενδιαφέρον τις πολιτικές εξελίξεις σε σχέση με το Κρητικό ζήτημα. Δεν κρύβει την αγανάκτησή του για τους χωρίς πυγμή και θέληση πολιτικούς της εποχής. Αφορμή στάθηκε η συνέντευξη του Άγγλου πολιτικού Joseph Chamberlain που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ακρόπολη, το Νοέμβριο του 1886, στην οποία υποστήριξε ότι οι Κρητικοί δεν επιθυμούν την ένωσή τους με την Ελλάδα. Ο Βενιζέλος αναλαμβάνοντας προσωπική πρωτοβουλία, με μια ομάδα συμφοιτητών αντιδρά και αντικρούει την άποψη αυτή. Με διπλωματικούς ελιγμούς αναγκάζει τον Chamberlain να αναθεωρήσει και να θυμηθεί την κρητική βουλή που εκφράζει έγκυρα τους πόθους του λαού. Αποδεικνύει ότι διαθέτει στόφα πολιτικού, ηγετική προσωπικότητα, την οποία ο Άγγλος πολιτικός αναγνωρίζει και σέβεται. Στο πρόσωπο του Βενιζέλου διακρίνει τον πολιτικό που θα πετύχει την απελευθέρωση της Κρήτης.

Αποφοιτά από τη Νομική σχολή στις 16 Ιανουαρίου 1887 αλλά η μαχητικότητα και το πνευματικό θάρρος να έρθει αντιμέτωπος με έναν καθηγητή του δεν τον αφήνει να γευτεί τη χαρά της επιτυχίας. Απόδειξη αποτελεί η μοναδική επιστολή που έστειλε στη μητέρα του, αναφέροντας ότι η αναγόρευσή του σε διδάκτορα και ο βαθμός αποφοίτησης δεν του προσδίδουν καμία αξία. Θεωρεί όμως ότι η προσωπική αξία θα λάβει μέσα από τα έργα που θα επιτελέσει στο μέλλον.

Αυτά ήταν τα μικρά χρόνια ενός μεγάλου πολιτικού, που πορεύτηκε το δύσκολο δρόμο της ελευθερίας, εξέφρασε τους πόθους, τα όνειρα, τις ελπίδες ενός λαού και έγινε ποιμένας, ηγέτης και σύμβολο που αγαπήθηκε όσο λίγοι.

Αν και ο ίδιος δραστηριοποιήθηκε σε μακρινούς κύκλους σχετικά με τη νοοτροπία και την αντίληψη της Κρήτης ποτέ δεν απομακρύνθηκε από την οικογενειακή επιρροή. Έτσι μεγάλη επίδραση στο χαρακτήρα του νεαρού Βενιζέλου άσκησε η έντονη προσωπικότητα του υποδειγματικού πατέρα του, ο οποίος μέσα από την αγωνιστικότητα, την φιλοπατρία του και τον ηρωισμό του διαμόρφωσε το ήθος του γιού του. Ο Ελευθέριος μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον που κύρια στοιχεία ήταν η αγάπη για μάθηση, η πίστη και η αφοσίωση στο ύψιστο αγαθό, την πατρίδα. Καθοριστικά βιώματα για τη ψυχосύνθεση του ήταν οι εξορίες και οι οικονομικές θυσίες της οικογένειάς του, η διάψευση των προσδοκιών της γενιάς του, καθώς η νεανική του ψυχή ποτίζεται με τα δεινά της σκλαβιάς και σαν παιδί αντιμετωπίζει τους Τούρκους κατακτητές με ξύλινα σπαθιά μεγαλώνοντας όμως μετατρέπει το νεανικό πόθο σε σκληρό και άσβηστο αγώνα και γίνεται γνήσιος εκφραστής της λεβέντικης κρητικής ψυχής, που δε

λυγίζει στις δυσκολίες αλλά αντίθετα θεριεύει και ανδρώνεται. Χωρίς αμφιβολία τα πρώτα χρόνια που πέρασε σαν πρόσφυγας επηρέασαν τη μελλοντική στάση του νεαρού κρητικού άνδρα, αφού είχε βιώματα και εμπειρίες ζωής σε μια φιλελεύθερη χώρα.

Η μοναξιά, η πιο πιστή του σύντροφος, θα τον επηρεάσει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των κρίσιμων στιγμών. Δε διστάζει να προχωρήσει μόνος του, να ξεχωρίσει. Πολυσχιδής προσωπικότητα με έντονο θυμικό επιβεβαιώνει τον στασιαστικό του χαρακτήρα από την εφηβική ηλικία, πρόδρομος πολλών εκρήξεων που σημάδεψαν την ενήλικη ζωή του, καθώς παρουσίασε απότομες μεταπτώσεις στις πολιτικές συγκρούσεις. Το ξέσπασμα του θυμού του αφίκορου νεαρού σηματοδοτεί αργότερα και το χαρακτήρα του δυνατού πολιτικού άνδρα.

Οι φιλελεύθερες αντιλήψεις, η μετριοπάθεια και οι ηθικές αρχές με τις οποίες γαλουχήθηκε δίνουν το στίγμα τους σε όλες τις εκφάνσεις της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής του. Όλα εκείνα τα γνωρίσματα της προσωπικότητάς του εξελίχθηκαν αργότερα σε προσόντα και αρετές που οδήγησαν τον Ελευθέριο Βενιζέλο να διαγράψει μια λαμπρή πορεία και να μεγαλοουργήσει στο πολιτικό στερέωμα του 20^{ου} αιώνα. Η φλόγα της ψυχής του και το προοδευτικό του πνεύμα τον καθιστούν πρωταγωνιστή και ρυθμιστή των ιστορικών εξελίξεων. Ο μικρός Λευτέρης αποκαλύπτει για πρώτη φορά το όνειρό του για μια Ελλάδα πραγματικά ανεξάρτητη, ένα όνειρο που θα το μεταβάλλει σε αλήθεια καθώς έκανε πραγματικότητα το εθνικό όραμα και έβαλε τα θεμέλια για μια Ελλάδα των πέντε θαλασσών και των δύο ηπείρων. Πολλοί τον θεωρούσαν ονειροπαρμένο και αιθεροβάμονα. Και όμως συχνά δείχνει ένα σκληρό ρεαλισμό μαζί με μια αδάμαστη θέληση. Ήταν ουμανιστής και όχι ονειροπόλος.

Υπήρξε πολύπλευρη προσωπικότητα, γνήσιος φιλειρηνιστής καθώς παράλληλα με τις πολεμικές ετοιμασίες δεν παραμελεί κανένα τομέα της κοινωνικής δικαιοσύνης, της δημόσιας διοίκησης και της παιδείας. Με ευκολία εναλλάσσει τους ρόλους του τολμηρού επαναστάτη με αυτόν της προσήλωσης στις νομότυπες διαδικασίες. Το έργο του ήταν δύσκολο, απαιτούσε μεγάλα χαρίσματα, νοητικά, ψυχικά, σωματικά. Και ο Βενιζέλος τα είχε όλα. Με τη μεγαλοσύνη του και το πάθος του για την ελευθερία και την ειρήνη δε δίστασε να προτείνει στη Σουηδική Ακαδημία τον Κεμάλ Ατατούρκ για το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, δείχνοντας έμπρακτα την ακεραιότητα και την αμεροληψία του χαρακτήρα του. Εξάλλου όπως ο ίδιος μίλησε “μόνον μέσα εις την ειρήνην μπορούν να αναπτυχθούν όλα τα άνθη του πολιτισμού”. Με την ευφυΐα, την τόλμη, τον οραματισμό και το ρεαλισμό του κατάφερε να γοητεύσει και να μαγνητίσει ξένους ηγέτες, όπως ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Thomas Wilson, ο Γάλλος πρωθυπουργός Georges Clemenceau και ο Βρετανός Πρωθυπουργός Winston Churchill. Όλοι μίλησαν με θαυμασμό για τις ηγετικές και πολιτικές του ικανότητες.

Η πολυεπίπεδη προσωπικότητά του δεν είναι δυνατό να φωτιστεί άπλετα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο εθνικός ηγέτης ήταν ένας άνθρωπος της εποχής του και του τόπου του. Με τη δράση του σφράγισε τη μοίρα της Ελλάδας, καθόρισε την πορεία της υποδουλωμένης Κρήτης, έδωσε στους Έλληνες εθνική

υπερηφάνεια, άλλαξε και αναδιάρθρωσε τις δομές της χώρας. Αναπόφευκτα σαν άνθρωπος έκανε λάθη. Ως μεγάλος και υπεύθυνος πολιτικός δε δίστασε να τα παραδεχτεί.

Καμία άλλη φυσιογνωμία της νεότερης ελληνικής ιστορίας δεν άφησε τόσο ανεξίτηλα ίχνη στο πέρασμα των χρόνων. Από τα Χανιά στα ευρωπαϊκά κέντρα εξουσίας, από την Κρήτη στην Μεγάλη Ελλάδα ο Ελευθέριος Βενιζέλος αποτελεί τη μεγαλύτερη προσωπικότητα που ακόμα και σήμερα συνεχίζει να επιδρά πάνω μας με τη μαγνητική του δύναμη. Τη μακραίωνη και περιπετειώδη πορεία της ελληνικής ιστορίας τη σφράγισε, τη φώτισε ο πολιτικός, ο διπλωμάτης, ο ηγέτης, ο μεταρρυθμιστής, ο οραματιστής, ο εμπυχωτής που κατάφερε να ανέβει στο βάθρο των παγκόσμιων προσωπικοτήτων και να καταξιωθεί. Πάνω από όλα ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπήρξε ένας άνθρωπος που αγάπησε την πατρίδα του περισσότερο απ' όσο τον αγάπησε αυτή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γαρδίκια Κατσιαδάκη Ελένη. Στα χρόνια του Βενιζέλου: Εσωτερική & Εξωτερική πολιτική-Οικονομία-Εκπαίδευση-Πολιτισμός.
2. Κανδαράκης Γ., Καρτσάκης Δ., Μανωλάκης Κ., Εκπαιδευτικός φάκελος Ελευθέριος Βενιζέλος. Στα βήματά του...
3. Μακράκη λιλή, Ελευθέριος Βενιζέλος, 1864-1910. Η διάπλαση ενός εθνικού ηγέτη
4. Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, Ελευθέριος Βενιζέλος. 12 μελετήματα.
5. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας.
6. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Larousse Britannica, τόμος 11^{ος}

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΣΙΜΠΛΙΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΦΙΛΙΚΩΝ 2

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

210/2836116